

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	5
------------	---

I. Problemy świadomości i nieświadomości językowej

Krzysztof Maćkowiak , Świadomość językowa – problem definicji.....	9
Marian Bugajski, Magdalena Steciąg , Świadomość językowa, komunikacyjna, dyskursywna	29
Aleksy Awdiejew , Świadomość i nieświadomość w komunikacji.....	41
Grażyna Habrajska , Dopełnienia sensu w procesie komunikacji	49
Elżbieta Laskowska , Badania nad stopniem świadomości istnienia strategii konwersacyjnych	59
Monika Podkowińska , Świadome i niezamierzone błędy w komunikacji międzyludzkiej.....	67
Natalia Sosnowska, Magdalena Smoleń-Wawrzusiszyn , Współczesne poradnictwo językowe w Polsce – stan i potrzeby	77

II. Świadomość językowa w kontaktach międzyjęzykowych

Janusz Stopyra , Świadomość językowa Polaków na emigracji.....	91
Urszula Majdańska-Wachowicz , Some remarks on language awareness among the Polish living in English-speaking countries with reference to PONGLISH	99
Sylwia Wodzińska , L2 awareness in the Erasmus English context	111
Sharon Millar , Language quality issues in the Danish corporate sector: instrumentality and image	129
Leszek Szymański , The case of “Witam” as a greeting exclamation in Polish.....	141

III. Świadomość językowa dawniej

Marzanna Uździcka , Świadomość językowa kształtowana instytucjonalnie w połowie XIX wieku.....	151
Anna Wojciechowska , O świadomości językowej w świetle sprawozdań Towarzystwa Polskiego w Konstantynopolu.....	163
Irmina Kotlarska , Podstawy kształtowania się świadomości językowej gramatykarza pierwszej połowy XIX wieku	177
Małgorzata Dawidziak-Kładoczna , Przejawy świadomości językowej mówców Sejmu Wielkiego.....	189

Izabela Rutkowska , Okoliczności kształtujące językową kompetencję św. Faustyny Kowalskiej i ich wpływ na formę i treść <i>Dzienniczka</i>	203
Katarzyna Węgorowska , Werbalne i niewerbalne sposoby komunikowania się żywych z umarłymi na dawnych Kresach Północno-Wschodnich	213

IV. Świadomość językowa dziś

Barbara Koc-Kozłowiec , Świadomość językowa u osób z otępieniem.....	231
Katarzyna Siewert , Świadomość językowa polskiego prawodawcy w świetle <i>Zasad techniki prawodawczej</i>	245
Beata Grochala , Świadomość językowa komentatorów sportowych	255
Piotr Kładoczny , Świadomość językowa użytkowników Internetu na tle Narodowego Korpusu Języka Polskiego w zakresie użycia nazw dźwięków	265
Iwona Pałucka-Czerniak , Manifestowanie świadomości językowej we wstępach do wybranych śpiewników kościelnych	275
Magdalena Idzikowska , Świadomość językowa a przejawy ekspresji na blogach o macierzyństwie	291
Monika Kaczor , Wyrażenia somatyczne we współczesnej polszczyźnie (na przykładzie portalu Psychologia.net.pl)	303
Eliza Kowal , Etykieta językowa w korespondencji elektronicznej między studentem a wykładowcą. Rozluźnienie obyczajów czy utrata poczucia dystansu w sieci?.....	315
Bogdan Trocha , Aletheiczny wymiar słowa w prozie Eliota Pattisona i Hana Shaogonga.....	329

WSTĘP

Tom *Świadomość językowa w komunikowaniu* jest kontynuacją cyklu poświęconego zagadnieniom związanym z komunikacją (językową), realizowanego przez Zakład Komunikacji Językowej Uniwersytetu Zielonogórskiego. W pierwszej prezentowanej przez nas publikacji zbiorowej *Norma a komunikacja*, która ukazała się trzy lata temu, podjęliśmy próbę wielowątkowej charakterystyki współczesnej normy komunikacyjnej. W tym tomie, którego autorzy są przedstawicielami różnych ośrodków naukowych, tradycji i postaw badawczych, zmierzaliśmy się z kolejnym ważnym pojęciem i problemem współczesnej komunikacji.

Refleksja nad świadomością językową ma w językoznawstwie długą tradycję. Pojęcie to nie jest jednak monolitem – wręcz przeciwnie: wraz z ewolucją myślenia o języku i samym językoznawstwie jako dyscyplinie, której przedmiotem jest język, ale która pozostaje w ścisłych związkach z innymi dyscyplinami, zmienia się optyka postrzegania świadomości językowej. Pisze o tym w otwierającym nasz tom tekście Krzysztof Maćkowiak, autor książki *U źródeł polskiej świadomości językowej (X-XV wiek)*, która – jak się przekona uważny Czytelnik – okazała się ważną inspiracją dla wielu uczestników prezentowanej publikacji zbiorowej.

Świadomość językowa tradycyjnie rozpatrywana jest w ujęciu preskryptywnym, w ścisłej zależności od pojęcia normy językowej (wręcz jako świadomość normy, czyli tego, co w języku wolno, a co jest zabronione; co poprawne, a co niepoprawne) i w kręgu zagadnień związanych z działalnością kulturalnojęzykową. Trzeba jednak zaznaczyć, że choć ujęcie to znajduje w niniejszym tomie reprezentację, na przykład w artykule o rodzajach świadomości językowej, o stanie i potrzebach współczesnego poradnictwa językowego, o etykietce językowej w korespondencji między wykładowcą a studentem czy w normatywnej ocenie wypowiedzi komentatorów sportowych itd., to zwykle nie jest ono wyłączne.

Wiąże się to ze współczesną tendencją postrzegania języka jako fenomenu społecznego, która sprawia, że nie sposób przyglądać się jego funkcjonowaniu – a więc także analizować stanu świadomości języka – bez odniesienia do konkretnej rzeczywistości pozajęzykowej. Z jednej strony kierunek obrany przez językoznawstwo XX wieku – od struktury języka do struktury społecznej, a z drugiej strony „zwrot lingwistyczny” w naukach społecznych spowodowały nie tylko narastającą refleksyjność w badaniu języka, ale także przekształciły sam przedmiot poznania, odnosząc go do skomplikowanego układu relacji społeczno-psychologiczno-antropologiczno-kulturowych, które tworzą podstawy komunikacji i interakcji międzyludzkich. Świadomość językowa zyskała w tym układzie szczególną rangę. Widać to wyraźnie w pierwszej części książki, w której zostały zarysowane z różnych punktów widzenia problemy świadomości i nieświadomości językowej.

Ważnym obszarem badania świadomości językowej są kontakty międzyjęzykowe, które w naszym, europejskim kontekście społeczno-kulturowym ulegają zdecydowanemu nasileniu. Takie zjawiska, jak choćby: funkcjonowanie narodowych wspólnot (językowych) w unifikującej strukturze Unii Europejskiej, globalizacja pociągająca za sobą mobilność ludzi, rozwój społeczeństwa informacyjnego i gospodarki opartej na wiedzy, wspierany przez nowoczesne technologie służące szybkiemu komunikowaniu (się) mają niewątpliwy wpływ na świadomość języka wśród użytkowników. Przekonuje o tym lektura drugiego rozdziału książki.

W trzeciej i czwartej części tomu znajduje odzwierciedlenie dominujące we współczesnym językoznawstwie przekonanie, że język jako narzędzie porozumiewania się ludzi należy badać przez teksty (a nie przez reguły). Przejawy świadomości językowej dawnej i dzisiejszej tropią zatem autorzy w konkretnych reprezentacjach tekstowych: sprawozdań i aktów prawnych, mów sejmowych, śpiewników kościelnych, komentarzy sportowych, gatunków pamiętnikarskich i dydaktycznych, korespondencji elektronicznej, blogów internetowych itd. Dzięki temu wyłania się z artykułów obraz „żywej” (nawet jeśli mającej miejsce dawno temu) komunikacji, a dynamika procesów kształtowania się czy mechanizmów zmian świadomości językowej pozostaje na pierwszym planie.

Mamy nadzieję, że zarówno problematyka tych rozważań, jak i zróżnicowany sposób jej ujmowania spotkają się z zainteresowaniem Czytelników i staną się inspiracją do dalszych badań nad świadomością językową, która jest naszym zdaniem ważnym, acz niedocenianym elementem jakości życia społecznego i kulturalnego.

Redaktorzy